

Yeni Nesil

6

SOSYAL BİLGİLER

Özet Bilgi • Bol Alıştırma • Yeni Nesil Sorular

6.SINIF SOSYAL BİLGİLER YENİ NESİL

©Tudem Eğitim Hiz. San. ve Tic. AŞ
1476/1 Sokak No: 10/51 Alsancak / Konak / İZMİR

YAZARLAR: Tudem Yazı Kurulu
DİZGİ VE GRAFİK: Tudem Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Eskişehir Yolu 40. km Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy / ANKARA
0 312 284 18 14

ISBN: 978-605-7657-10-7
YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 45041
MATBAA SERTİFİKA NO: 16031

Tüm hakları saklıdır.
Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın
tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde
elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

www.bilgikupuyayinlari.com

Sevgili Öğrenciler,

Sosyal bilgiler dersi kişilerin sağlıklı bireyler olarak yetişmesinde, bireylerin toplum içerisinde tarihi ve kültürel zenginliklerine sahip çıkabilmesinde ve vatandaşlık bilincine ulaşmalarında önemli bir yere sahiptir.

Bu kitapta sosyal yaşam içerisinde üstlenilen rolleri ve bu rollerin getirdiği hak, sorumluluk gibi kavramları öğrenecek, toplumsal birliktelik ve dayanışmanın sorunların çözümünde ve ön yargıların kırılmasında ne denli önemli olduğunu kavrayacaksınız. Orta Asya'da başlayan Türk tarihinin Anadolu topraklarına uzanan öyküsünü öğreneceksiniz. Coğrafi konum ile ilgili kavramları kullanarak dünyanın neresinde olduğunuzu bilecek, ülkemizin güzelliklerini ve zenginliklerini tanıyacaksınız. Yaşamımızda önemli bir yere sahip olan doğal kaynakların doğru kullanımı için projeler üretecek, vergi vermenin ve meslek seçiminin ülke ekonomisine olan katkısını değerlendireceksiniz. Bir yandan sosyal bilimleri tanıırken diğer yandan kendinizi bilimsel araştırma yürüten bir bilim insanı gibi hissedeceksiniz. Tüm bunların yanında demokrasinin önemini ve ülkemizin uluslararası alandaki yerini öğreneceksiniz.

Bu kitabımızda kısa konu özetlerinin sonunda öğrendiklerinizi kullanma becerilerini destekleyen öğretici ve tekrarlayıcı çalışmalara, bilgilerinizi pekiştiren yeni nesil sorularla harmanlanmış testlere yer verdik.

Tüm bu öğrendikleriniz size güncel sorunlara objektif bakış açısı ile yaklaşmanızı ve toplumsal duyarlılık kazanmanızı sağlayacak. Araştırmacı, gözlemci ve sorumluluklarının bilincinde bireyler olmanıza yardımcı olacak bir kaynak olması dileği ile...

Yazı Kurulu

İÇİNDEKİLER

SOSYAL BİLGİLER

ÖĞRENME ALANI 1

BİREY VE TOPLUM

Konu Özeti	6
Öğreten Çalışma	10
Tekrar Çalışması	12
Pekiştirme Testi – 1	14
Pekiştirme Testi – 2	18

ÖĞRENME ALANI 2

KÜLTÜR VE MİRAS

Konu Özeti	24
Öğreten Çalışma	30
Tekrar Çalışması	32
Konu Özeti	34
Öğreten Çalışma	36
Tekrar Çalışması	38
Konu Özeti	40
Öğreten Çalışma	46
Tekrar Çalışması	50
Pekiştirme Testi – 1	52
Pekiştirme Testi – 2	56

ÖĞRENME ALANI 3

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Konu Özeti	62
Öğreten Çalışma	64
Tekrar Çalışması	66
Konu Özeti	68
Öğreten Çalışma	74
Tekrar Çalışması	76
Konu Özeti	78
Öğreten Çalışma	82
Tekrar Çalışması	84
Pekiştirme Testi – 1	86
Pekiştirme Testi – 2	90

ÖĞRENME ALANI 4

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Konu Özeti	96
Öğreten Çalışma	98
Tekrar Çalışması	100
Konu Özeti	102
Öğreten Çalışma	106
Tekrar Çalışması	108
Pekiştirme Testi – 1	110
Pekiştirme Testi – 2	115

ÖĞRENME ALANI 5

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Konu Özeti	120
Öğreten Çalışma	126
Tekrar Çalışması	128
Konu Özeti	130
Öğreten Çalışma	132
Tekrar Çalışması	134
Pekiştirme Testi – 1	136
Pekiştirme Testi – 2	141

ÖĞRENME ALANI 6

ETKİN VATANDAŞLIK

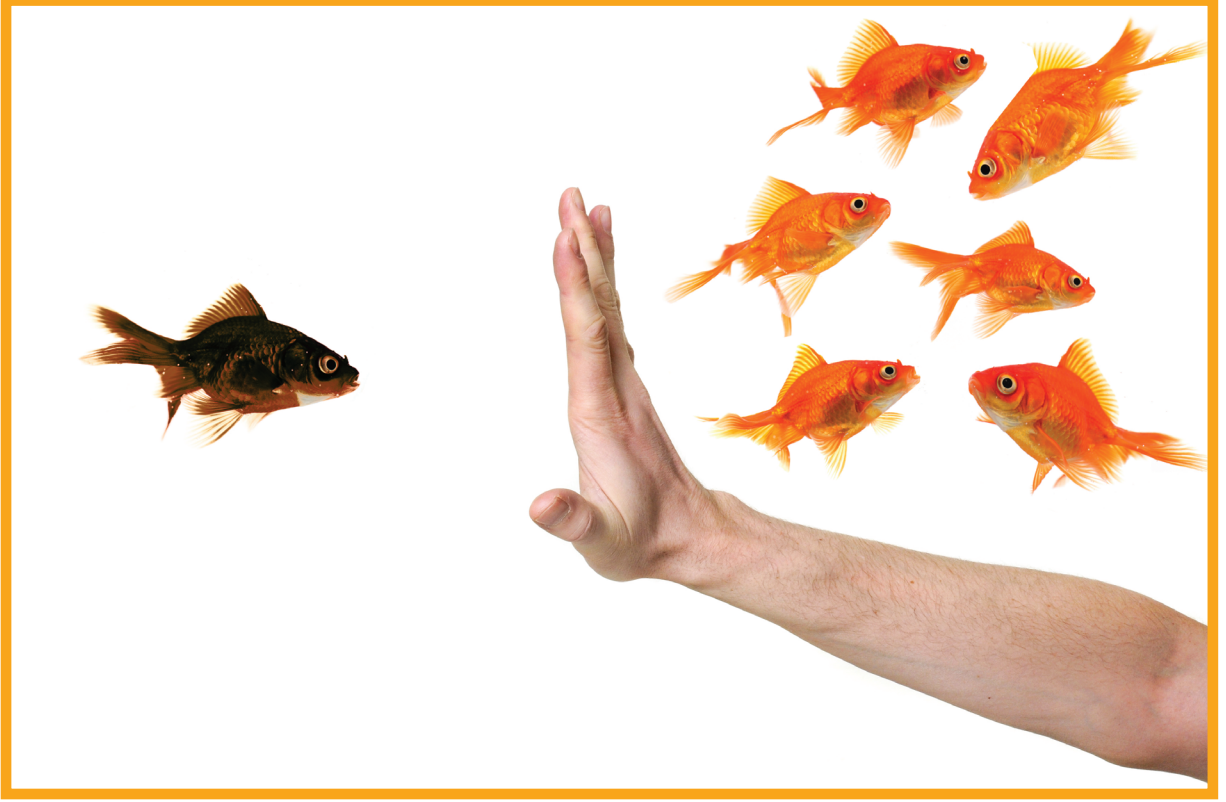
Konu Özeti	148
Öğreten Çalışma	152
Tekrar Çalışması	154
Konu Özeti	156
Öğreten Çalışma	162
Tekrar Çalışması	164
Pekiştirme Testi – 1	166
Pekiştirme Testi – 2	171

ÖĞRENME ALANI 7

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Konu Özeti	176
Öğreten Çalışma	180
Tekrar Çalışması	182
Pekiştirme Testi – 1	184
Pekiştirme Testi – 2	189

1. ÖĞRENME ALANI

BİREY VE TOPLUM

Konu Özeti

Toplumda Birey

Öğreten Çalışma

Alıştırmalar

Tekrar Çalışması

Alıştırmalar

Pekiştirme Testleri

Pekiştirme Testi - 1

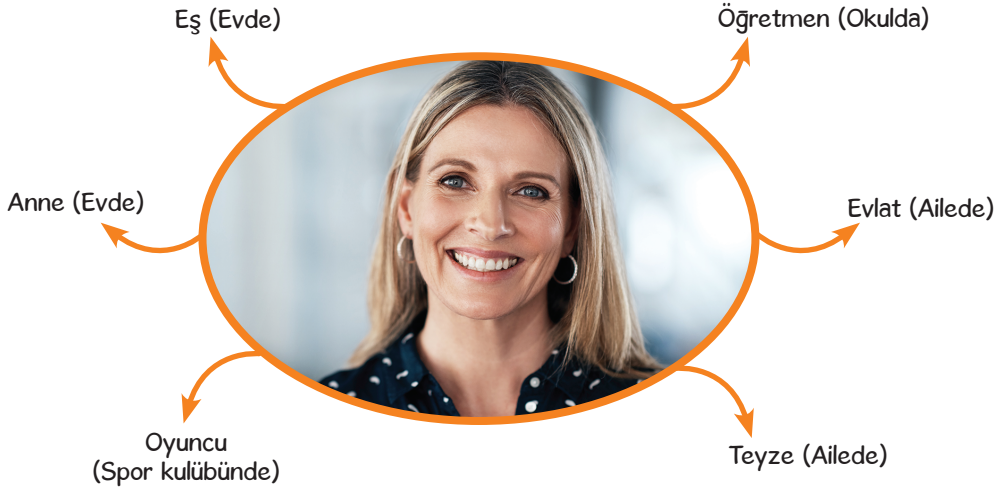
Pekiştirme Testi - 2

DEĞİŞEN ROLLER

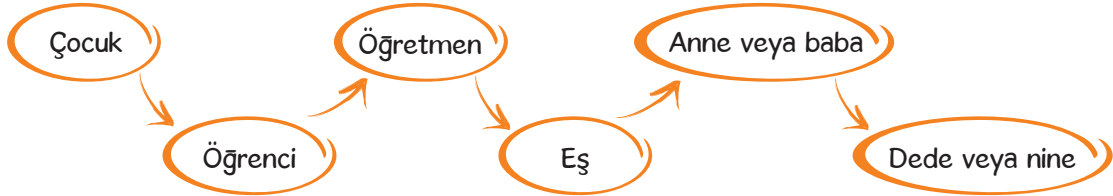
Doğduğumuz andan itibaren çeşitli roller üstleniriz. Bireyler olarak toplumda üstlendiğimiz roller farklılık gösterebilir. Bunlar; yaşa ve cinsiyete bağlı oluşan temel roller, statüye bağlı oluşan genel roller, kişilerin kendi iradelerine göre oluşan bağımsız roller şeklinde sıralanabilir.

Rollerimiz bizlere birtakım haklar ve sorumluluklar yükler. İnsanların neler yapabileceklerini sahip oldukları hakları belirler. Bir gruba üye olan bireylerin üstlendiği rolün gereklerini yerine getirmesinde ise sorumlulukları etkilidir. Örneğin; eğitim görmek çocuğun hakkı iken ödevlerini yapması sorumluluğudur.

Bir kimse aynı anda farklı rollere sahip olabilir.

Toplumsal roller aynı anda birbirinden farklı olabileceği gibi insan hayatı boyunca zaman içerisinde değişime de uğrayabilir. Bir kişinin yaşamı boyunca aldığı roller şu şekilde olabilir:

Bireylerin yer aldığı ilk sosyal kurum ailedir. Zamanla akraba, arkadaşlar, okul çevresi, iş çevresi bireylerin içinde yer aldığı gruplara dönüşür.

Eğitim ve öğrenim hayatlarını tamamlayan bireyler meslek grupları içinde yer almaya başlarlar. Bu meslekî gruplar bireylere yeni sorumluluklar yükler. Meslekî rollere ilişkin sorumluluklar yazılıysa sosyal rollere ilişkin sorumluluklar yazılı değildir.

NEDİR?

İçinde bulunulan meslek grubunun gerektirdiği kurallara göre davranmaya meslekî rol denir.

TOPLUMSAL BİRLİKTELİK

Kültür, bir toplumun devamlılığı için önemlidir. Millî kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan ve bir toplumu diğerlerinden ayıran hayat tarzıdır. Tarih, dil, din, sanat, gelenek ve görenek kültürel unsurlardır.

Kültürel unsurlar şunlardır:

Tarih

Tarih; toplumsal olayları yer ve zaman göstererek neden - sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır.

Bir milletin nereden gelip nereye gittiğini gösterir. Millî birlik beraberliğin sağlanmasında ve millî bilincin oluşmasında önemlidir.

Dil

En temel kültürel unsurdur. Kültürün aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Türkçenin korunması, Türk kültürünün devamlılığını sağlar.

Karamanoğulları Beyliği'nin hükümdarı Mehmet Bey, hükümdarlığı sürecince Türkçe ile ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Ona göre devletin devamlılığı ve bütünlüğü dilinin korunmasıyla gerçekleşir. Türk diline verdiği önemi gösteren bir ferman yayınlamıştır.

1277'de yayınlanan fermanın içeriği şöyledir: "Bugünden sonra hiç kimse divanda, dergahta, bergahta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dilde söz söylemesin." Buna göre devletin bütününde Türkçenin konuşulması gerektiği, başka dillerin yasaklandığı Türkçeye önem verildiği söylenebilir.

Sanat

Toplumdaki estetik anlayışını geliştirir. Toplumlara ait duygu ve zevklerin yansımasıdır.

Din

İnsanların yaşam biçimlerini düzenleyen din, kültürel unsurlar içinde önemli bir yere sahiptir. Dini ritüeller insanların birlikte hareket etmelerini ve bu sayede bağlarının güçlenmesini sağlar.

Gelenek - Görenek

Milletlerin yazılı olmayan kanunlarıdır. Yaptırım gücü olan, değer verilen, kültürel alışkanlıklar ve davranışlardır. Bunlar sayesinde toplumun tecrübesi aktarılır.

Ebru Sanatı

Dikkat

Evlilik ve düğün geleneklerimizin her birinin kendine özgü kuralları, yapılış şekilleri ve anlamları vardır. Kız isteme, söz kesme, gelin alma günümüzde devam eden geleneklerimizdir.

ÖN YARGILARI SORGULAMA

Ön yargıların özellikleri şunlardır:

- Toplumda gruplar arasında temas olmaması ön yargıyı besler.
- Yanlış inançlara bağlı olarak ortaya çıkar.
- Bireysel ve toplumsal bir sorundur.
- Bireysel olarak ortaya çıkan ön yargı, farklı inanç, mezhep ve kültürlere karşı kalıp yargı oluşmasına sebep olabilir.
- Ön yargı ve kalıp yargıların davranışsal olarak sonucu ayrımcılıktır.
- Farklılıklara saygılı olmamak, ayrımcılık, cinsiyet ayrımcılığı, kişileri yeterince tanıma, toplumsal çatışma, empati kuramamak, arkadaşlık ilişkilerinde bozulma ön yargıyla ilgili ifadelerdir.

NEDİR?

Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin hüküm, peşin yargı, peşin fikirlere ön yargı denir.

TOPLUMSAL DAYANIŞMA

Toplu hâlde yaşamanın ortaya çıkardığı toplumsal dayanışma ve yardımlaşma ihtiyacı sonucunda çeşitli kurumlar ortaya çıkmıştır. Sivil toplum kuruluşları olarak adlandırılan bu kurumlara katılım gönüllüdür.

Ülkemizdeki toplumsal ihtiyaçlara yönelik çeşitli kurumlara şunlar örnek olarak verilebilir:

Türk Eğitim Vakfı

Vakfın amacı devlet eğitimine katkıda bulunarak maddi durumu yetersiz öğrencilere burs vermektir. Vehbi Koç tarafından çok sayıda aydının bir araya getirilmesiyle kurulmuştur.

TÜRK EĞİTİM VAKFI
1967

Türk Kızılayı

Hilal-i Ahmer adıyla kurulmuştur. Afet, savaş gibi olağanüstü durumlarda yiyecek, içecek kan ve sağlık yardımı yapar.

TÜRK KIZILAYI
1868

Mehmetçik Vakfı

Erbaş ve erlerden şehit olanların yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere sosyal ve ekonomik destek sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Bu bakanlığın görevi, toplumun korunmaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini yürütmek, ailenin bütünlüğünü korumaktır.

SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ

Demokratik ülkelerde insan hakları, çocuk hakları ve vatandaşlık hakları uluslararası belgeler ve anayasa ile koruma altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocukların temel haklarını ve özgürlüklerini koruyup, kullanmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Uluslararası belgelerde yalnızca haklar değil, sorumluluklar da belirtilmiştir. Karşılaştığımız sorunlar karşısında haklarımızı bilmek sorun çözümünde hukuka uygun davranmak gereklidir. Bütün insanlar haklar yönünden eşit ve özgür doğarlar doğuştan sahip olduğumuz temel hak ve özgürlükler anayasa tarafından güvence altına alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 42 - Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 50 - Kimse yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz.

Madde 56 - Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Toplumsal düzenin korunmasında, insanların haklarını kullanmasının yanında sorumluluklarını yerine getirmesi de önemlidir.

Ülkemizdeki “Kamu Denetçiliği Kurumu” çocukların haklarını kullanmasında ve sorunlarını çözmesinde yardım edecek önemli kurumlardan biridir. Dilekçe vermek sorunların çözülmesinde kullanılan önemli bir demokratik haktır. Günümüzde dilekçe vermeden de şikayetlerimizi iletebileceğimiz telefon hatları vardır. Bu telefon hatlarından bazıları şunlardır:

Tüketicilerin alışverişlerde aldıkları her türlü ürün ve hizmetlere yönelik şikayetlerini bildirebilecekleri bir hattır.

Vatandaş ile polis arasındaki irtibatı sağlamak amacıyla 7 gün 24 saat arayabileceğimiz bir hattır.

Radyo ve televizyon yayınları hakkında gelen şikayetleri değerlendirmek için kullanılır.

Dilekçe hakkının kullanılmasına dair kanun kapsamındaki her türlü istek, şikayet, ihbar, görüş ve öneriyi CİMER üzerinden ilgili bakanlık veya kamu kuruluşuna iletmeyi amaçlar.

Sağlık hizmetinden yararlanırken yaşadığımız sorunları iletebileceğimiz bir hattır.

A. Aşağıdaki toplumsal rollerin doğuştan mı sonradan mı olduğunu işaretleyin. Doğuştan yani seçme şansını olmadan olanları D, sonradan yani özgür irademizle olanları S harfiyle işaretleyin.

☐ Kardeş	☐ Sınıf başkanı	☐ Öğrenci	☐ Evlat
☐ Öğretmen	☐ Eş	☐ Baba	☐ Dede
☐ Torun	☐ Abla	☐ Takım kaptanı	☐ Müzisyen

B. Aşağıdaki ifadelerin doğru mu (✓) yanlış mı (x) olduğunu işaretleyin.

1. Bir öğrencinin okuyup öğretmen olması sosyal rollerin zamanla değişeceğini gösterir.
2. Toplumun en küçük birimi olan aile içinde aynı anda birden fazla rol üstlenebiliriz.
3. Aile içinde roller dayanışma duygularıyla yerine getirilmektedir.
4. Yaşımız ilerledikçe rolümüz değişirse de hak ve sorumluluklarımız değişir.
5. Meslekî rollerde beklentiler yazılı bir şekilde belirtilmiştir.
6. Kişilerin içinde yer aldığı gruplar değişse de rolleri değişmez.
7. Derslere geç kalmamak okuldaki sorumluluklarımızdandır.

Aşağıdaki ifadelerin doğru mu (✓) yanlış mı (✗) olduğunu işaretleyin.

1. Bireylerin gelişiminde ve toplumsal birlikteliğin oluşmasında tarih, dil, din, örf, adet, gelenek, görenek ve bayramlar etkilidir.
2. Millî kültür, aynı zamanda millî kimliği oluşturur.
3. İslamiyet'in birleştirici gücü, millî kültürümüzü etkileyerek toplumsal birlikteliğimizi güçlendirmiştir.
4. Tarih; yeni nesillerde millî bilincin oluşmasında, millî birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmaz.
5. Birbirini tanımayan, empati kuramayan, farklılıklara saygı duymayan bireylerde başkalarına karşı ön yargılar oluşmaktadır.
6. Ön yargının, ayrımcılığın ve çatışmanın azaltılması için toplumsal temas azaltılmalıdır.
7. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma birlik ve beraberliği artıran değerlerdir.
8. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma yalnızca maddi yardımlarla yapılır.
9. Sivil toplum kuruluşlarının temeli eski Türk devletlerindeki vakıf geleneğine dayanmaktadır.
10. Toplumsal sorunlarla karşılaşan bireyler bunları görmezden gelmelidir.

● Toplumda Birey

A. Aşağıdaki ifadelerin doğru mu (✓) yanlış mı (✗) olduğunu işaretleyin.

1. Doğuştan sahip olduğumuz temel hak ve özgürlükler anayasamız tarafından güvence altına alınmıştır.
2. Sorunlar karşısında haklarımızı ararken hukuka uygun davranmak gerekli değildir.
3. Sorunlarımız karşısında dilekçe yazıp çözüm aramak uygun bir yöntem değildir.
4. İnsan hakları din, dil, ırk, cinsiyet gibi ayırım yapmadan tüm insanların sahip olması gereken haklardır.
5. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme çocukların temel haklarını ve özgürlüklerini koruyup kullanılmasını sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

B. Aşağıdaki boşlukları uygun şekilde doldurun.

1. Tüketici haklarıyla ilgili şikayet hattı.
2. Suçluların kısa sürede yakalanması, vatandaşların mağduriyetinin giderilmesi için kullanılan hat.
3. Radyo ve televizyon yayınlarıyla ilgili sorunların iletilebileceği telefon hattı.
4. CİMER üzerinden ilgili bakanlık ve kamu kuruluşlarına şikâyet edilen hat.
5. Sağlıkla ilgili sorunların iletildiği hat.

C. Aşağıdaki görsellerin hangi temel hak ve özgürlüklerle ilgili olduğunu yazın.

.....

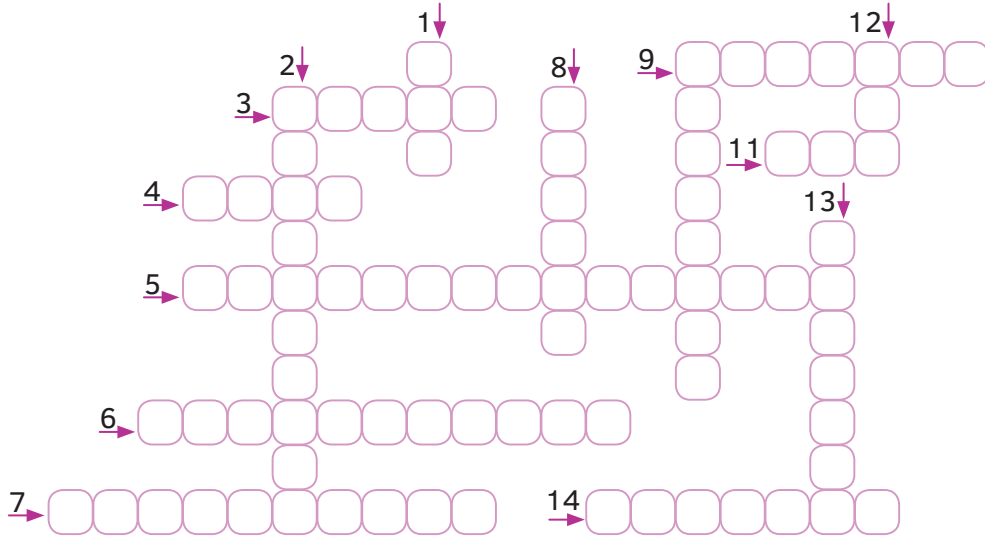

.....

.....

Aşağıdaki ifadelerden yararlanarak bulmacayı çözün.

1. İnsanların neler yapabileceklerini gösteren sahip oldukları ayrıcalık, kazanç.
2. Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.
3. Belirli bir uygarlığın ya da topluluğun duygu ve zevklerine uygun olarak yaratılmış anlatım, estetik anlayışı.
4. Yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, sulandırılmış yağlı boya damlatılarak kâğıda geçirilen süs sanatı.
5. Kamu kurumlarıyla ilgili yaşanan sorunları çözmek amacıyla oluşturulmuş kurum.
6. Bir milletin kimlik kazanmasını sağlayan, diğer milletlerle arasındaki farkı ortaya koyan, tarih boyunca meydana getirilen kültürel unsurların tümüne verilen ad.
7. Ait olunan meslek grubunun gerektirdiği davranışlara ve kurallara uygun hareket etmeyi gerektiren kavram.
8. Herhangi birinin yaşadığı bir olay sırasında kendimizi onun yerine koyup “Ne hissedirdim?” düşünmek, böylece o kişinin ne hissedebileceğini anlamak.
9. Bir kişi ya da durumla ilgili bazı şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu ya da olumsuz fikirler.
10. Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme ve davranma.
11. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan anlatım aracı.
12. Üye olunan grup ve kurumlarda üstlenilen görevler veya toplumun beklentileri.
13. İstek, şikâyet, ihbar, görüş ve öneriyi bakanlık veya kamu kurumlarına iletmeyi amaçlayan hak.
14. Bir toplumun geçmişinden süregelen, kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan alışkanlık, töre, davranış, bilgi ve değerlerin tümü.

1. Bireylerin üye oldukları kurumlarda üstlendikleri görevler sosyal rolleri oluşturur. Birey rolünün gerektirdiklerini sürdürürken bulunduğu konumun sağladığı hakları kullanır ve ödevleri yerine getirir. **Verilen bilgide sosyal rollerin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmıştır?**

- A) Bireylerin özelliklerine göre değişebildikleri
- B) Zaman içinde farklılık gösterebilecekleri
- C) Bireylere birtakım sorumluluklar yükledikleri
- D) Toplumsal beklentiler sonucunda oluştukları

2. Sosyal rollerimizin bir kısmına doğuştan sahip olurken bir kısmını sonradan kazanırız.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sonradan kazanılan rollere örnek oluşturur?

- A) Kardeş olmak
- B) Takım kaptanı olmak
- C) Baba olmak
- D) Evlat olmak

3. Aynı odayı paylaştığım kardeşim Ayşe-gül uyumadan önce sesli bir şekilde kitap okumaya başladı. Ona yarınki sınavım için ders çalıştığımı ve sessizliğe ihtiyacım olduğunu söyleyememe rağmen, ancak sesli okuduğunda anlayabildiği yanıtını vererek davranışını sürdürdü.

Yaşanan olumsuz durumun nedeninin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenemez?

- A) Başkalarının haklarının ihlal edilmesi
- B) Sorumluluk bilinciyle hareket edilme-si
- C) Kişilerin haklarını araması
- D) Sosyal rol karmaşasının yaşanması

4. Aile içinde rollerimizi yerine getirirken dayanışma ve yardımlaşma duygusuyla hareket etmeliyiz.

Bu durum aile üyeleri arasında aşağıdakilerden hangisinin artmasına neden olmaz?

- A) İş birliğinin
- B) İletişimin
- C) Ön yargının
- D) Saygının

5. Okul öncesi öğretmeni olan Aylin Hanım 8 yıldır özel bir kurumda çalışmaktadır. Gün boyu öğrencilerine karşı öğretmen rolündeyken, çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimini tamamlamaları için etkinlikler düzenlemektedir. Akşamları eve dönerken uğradığı alışveriş merkezinde müşteri rolündedir. Evine ulaştığında ise kocasına karşı eş, çocuklarına karşı anne rolündedir.

Verilen açıklamaya göre Aylin Hanım'la ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Gün içinde farklı roller üstlenmektedir.
- B) Rollerinin getirdiği sorumlulukları yerine getirmektedir.
- C) Sahip olduğu roller birbirleriyle çelişmektedir.
- D) Doğuştan ve sonradan kazanılan rollere sahiptir.

6. **Aşağıdakilerden hangisinin bireylere düşen rollerin belirlenmesinde etkili olduğu söylenemez?**

- A) Toplumsal beklentilerin
- B) Yeteneklerin
- C) Cinsiyetin
- D) Fiziksel özelliklerin

7. Ayrımcılığın son otuz yıldaki en şiddetli örneklerinden birisi Ruanda'da yaşandı. Ruanda'da etnik çoğunluğu oluşturan Hutuların, diğer etnik grup olan Tutsilere ve ılımlı Hutulara yönelik soykırımı inanılmaz boyutlara ulaştı. Silah alacak para olmadığı için Çin'den ithal edilen ucuz palalar yanında bıçak vb. keskin aletlerle gerçekleştirilen ve 6 Nisan 1994'te başlayan soykırım, yüz günde yaklaşık bir milyon insanın acımasız yöntemlerle yaşamını yitirmesine neden oldu. Bu sayı, her gün on bin insanın can vermesi anlamına gelmekteydi. Etnik olarak farklılaştıkları gruba en acımasız davranışların yapılabilmesinin arkasında, karşı grubun insandan daha düşük bir değerde görülebilmesi yatmaktadır.

(Mehmet Zincirkıran, *Sosyoloji, Dora Yayıncılık, Bursa, 2018, s. 132. Düzenlenmiştir.*)

Verilen açıklamaya göre aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi yapılamaz?

- A) Toplumlar içinde ön yargılara bağlı olumsuz tutumların gelişebildiğine
B) Her toplumda dezavantajlı kişiler ve grupların bulunduğu
C) Ayrımcılığın geri dönüşü olmayan sonuçlar yaratabildiğine
D) Farklılıklara saygının gelişmediği toplumlarda güvenlik sorunlarının yaşanabildiğine
8. Her grup; üyelerine, beklenen davranış modellerini dayatır. Kişilerin ait oldukları grupta tutunabilmeleri ve başarı gösterebilmeleri için rollerine uyum göstermeleri beklenir. Aksi takdirde üyeler çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Her yeni gruba dahil olduğunda yeni davranış kalıpları geliştirilmelidir. Örneğin; şirkette üst düzeyde çalışan bir kişinin üye olduğu sivil toplum kuruluşunda alt statüde bulunup buna uygun davranış geliştirmesi rollerine uygun davranış modeli içinde olduğunu gösterir.

Buna göre sosyal rollerle ilgili,

- I. Grup beklentilerine uygun olarak geliştikleri
II. Yerine getirilmediklerinde cezayla karşılaşılmasına neden oldukları
III. Gruplara göre değişkenlik gösteren sorumluluk alanları yarattıkları
- ifadelerinden hangilerine ulaşılabilir?**

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

9. Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren yalnızca fiziki olarak değil duygusal, düşünsel, sosyal ve ahlaki anlamda da bir olgunlaşma sürecinin içinden geçerler. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde tamamlanabilmesi için kişilere hakları öğretilmeli ve toplumsal bilince sahip bireyler yetiştirmek hedeflenmelidir. Haklarını bilen, sorgulayan, araştıran bireylerin varlığı toplumsal ilerlemenin sağlanabilmesi için bir gerekliliktir. Ülkemizde çocuk hakları, uluslararası belgelerle korunmaya alınmasının yanı sıra oluşturulan resmî ve sivil toplum kuruluşlarıyla desteklenmiştir. Bunlardan biri Kamu Denetçiliği Kurumudur. Kuruma gençler, yetişkinler, dernekler ve vakıfların yanında kamu kurumlarıyla sorun yaşayan çocuklar da başvurabilmektedir.

Verilen açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ülkemizde demokratik yapıda kurumların bulunduğu
B) Kamu Denetçiliği Kurumunun çocuk haklarını koruduğu
C) Ülkemizde sorunların çözümü için çaba harcandığı
D) Resmî kurumların sivil toplum kuruluşlarından daha etkin olduğu

10. Sosyal rol, bireylerin ait oldukları gruplarda üstlendikleri görevler ya da toplumsal beklentiler olarak tanımlanabilir.

Tanımı verilen kavramla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Bazıları doğuştan bazıları sonradan kazanılırlar.
- B) Her insan aynı anda birden fazla role sahip olabilirler.
- C) Kişiden kişiye değişkenlik göstermezler.
- D) Birtakım haklar ve sorumluluklar yüklerler.

11. “Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel en zengin dildir. Onun için her Türk dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Türkçe Türk milleti için önemli bir hazinedir. Türk dili, Türk milletinin kalbidir.”

Atatürk verilen sözlerinde dilin aşağıdaki hangi özelliğini vurgulamıştır?

- A) Millî kültür unsuru olarak değerini
- B) Kişiler arası iletişimdeki yerini
- C) Düşünce dünyasına olan katkısını
- D) Sosyalleşmedeki etkisini

12. İnsanlar birbirleriyle dayanışmaya ve yardımlaşmaya ihtiyaç duyarlar.

Aşağıdakilerden hangisi verilen durumun toplumsal yaşama olan katkıları arasında yer almaz?

- A) Bireyselliğin artmasına ortam hazırlar.
- B) Bireyler bir arada mutlu yaşarlar.
- C) Toplumsal huzur ortamı oluşur.
- D) Sosyal bağları güçlendirir.

13. Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun kapsamındaki her türlü istek, şikâyet, ihbar, görüş ve öneriyi CİMER üzerinden doğrudan cumhurbaşkanlığına iletmeyi amaçlayan telefon hattıdır.

Açıklaması verilen telefon hattı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Alo 184
- B) Alo 175
- C) Alo 155
- D) Alo 150

14. Toplum, polislik mesleğinden sosyal huzuru ve güveni sağlamasını bekler.

Verilen ifadede toplumsal rollerin aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Roller değişkenlik gösterebilir.
- B) Rollerin birtakım sorumlulukları vardır.
- C) Toplumdan topluma rollerin gerektirdikleri değişir.
- D) Bireyler doğuştan birtakım statülere sahiptir.

15. İnsanlar, sosyal ve temel ihtiyaçlarını karşılamak için yardımlaşmaya ve dayanışmaya ihtiyaç duyarlar.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi verilen bilgiye örnek oluşturur?

- A) Damlaya damlaya göl olur.
- B) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- C) Başak büyüdükçe boynunu eğer.
- D) Davul dengi dengine diye çalar.

16. Sivil toplum kuruluşları, devlet kuruluşlarına bağlı olmadan halkın kendi içinde gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturdukları topluluklardır.

Buna göre sivil toplum kuruluşlarının amaçları arasında,

- I. Sorunların çözümünde resmî kurumlara yardımcı olmak
- II. Üyelerinin ekonomisine katkıda bulunmak
- III. Dayanışma ve yardımlaşmanın önemini göstermek

ifadelerinden hangileri yer alır?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III

17. Bireylerin birden fazla sosyal rol üstlenmesi bazen rollerinden hangisine uygun davranış sergileyebileceğine karar verememesine ve sonuçta olumsuzlukların yaşanmasına neden olur. Örneğin, meslekî rol olarak öğretmenliği üstlenen birinin evindeki aile bireyelerine eş ya da anne - baba gibi yaklaşması yerine öğretmen gibi davranması kişinin rollerine uygun davranış sergilemediğini gösterir.

Verilen açıklamaya göre aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Bireylerin zaman zaman rolleri arasında çatışma yaşayabileceğine
- B) Üstlenilen meslekî rollerin diğer sosyal rolleri olumsuz etkileyebileceğine
- C) Her rolün kendine özgü sorumlulukları olduğuna
- D) Rollerinin gerekliliklerini yerine getiremeyen bireylerin kişilik gelişimlerini tamamlayamadıklarına

18. Aşağıdaki grup ve rol eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

Grup	Rol
A) Aile	Sınıf başkanı olmak
B) Okul	Öğretmen olmak
C) Sivil toplum kuruluşu	Basın sözcüsü olmak
D) Müzik grubu	Piyanist olmak

19. Uluslararası belgelerde ve anayasalarda, çocuk hakları, insan hakları ve vatandaşlık hakları koruma altına alınır.

Aşağıdakilerden hangisi verilen durumun nedenleri arasında yer almaz?

- A) Bireyselliği ön plana çıkarmak
- B) İnsani yaşam koşullarını iyileştirmek
- C) Demokratik yaşam tarzını yerleştirmek
- D) Hak ve özgürlükleri korumak

20. Dilekçe hakkıyla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Hak arama özgürlüğünün bir yoludur.
- B) 18 yaşını dolduran herkes tarafından kullanılabilir.
- C) Temel haklar arasında yer alır.
- D) Tüm vatandaşların yararlanabileceği bir haktır.